

Skolens holdning til skjermbruk

I den offentlige debatten har det kommet fram en økende skepsis til barn og unges skjermbruk. Spørsmålet har også vært om analoge løsninger støtter læring i større grad enn skjerm. Også her på skolen hvor alle elevene har hver sin digitale enhet, får vi spørsmål fra foreldre om kanskje skjermene får litt for stor plass. Vi ser det derfor nødvendig å presisere skolens holdning til og praksis rundt skjermbruk.

Tekst og foto: Terje Simonsen, lærer og IKT-ansvarlig ved Moe skole og IKT-veileder for DELKs skoler, 3. september 2025.

Toneangivende kulturpersonligheter, særlig [skuespiller Ane Dahl Torp](#) og [forfatter Maja Lunde](#), har ledet an i oppropet mot en stadig økende skjermifisering av oppveksten. I 2023 oppnevnte regjeringen et skjermbrukutvalg som skulle gi et større kunnskapsgrunnlag om hvordan barn og unges skjermbruk påvirker deres liv. Også flere forskere har sett på forholdet mellom skjerm og papir. Rapportene er ikke entydige:

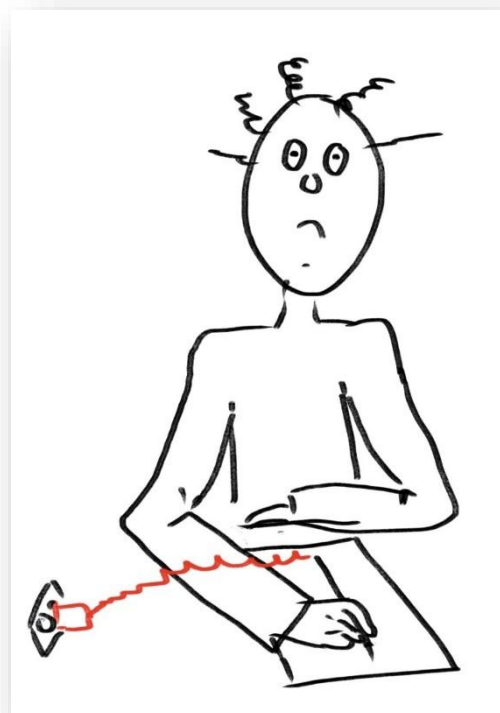
- [Skjermbrukutvalget](#) anbefalte blant annet at det må være god balanse mellom bruk av skjerm, bøker og fysisk aktivitet i skolen.
- [Noen forskningsrapporter](#) konkluderer med at evnen til å konsentrere seg over tid i lengre tekster har blitt svekket; slik langlesing vil for mange fungere bedre på papir enn skjerm.

- En [leseundersøkelse blant norske 5. klassinger i 2021](#) viste at deres leseprestasjoner hadde blitt svakere, men at de leste bedre på papir enn skjerm.
- I en [dansk undersøkelse samme året](#) kom det derimot fram at det ikke var noen vesentlige forskjeller mellom skjerm og papir. En tendens der var at guttene scoret litt bedre på iPad enn papir.
- Det norske forskningsprosjektet [GrunnDig](#) (2022) fastslår at digitalisering har et stort potensial for elevers læring og utvikling.

Ikke enten – eller

Skolen ser verdien av både skjerm og papir og tilstreber varierte læringsressurser. Det er i stor grad *målet for aktiviteten* som avgjør hvilken læringsressurs vi velger. Innbakt i vår digitale kompetanse er å vurdere når analoge løsninger har større læringspotensial enn digitale. Samtidig er vi ikke opptatt av å måle hvor mye tid vi bruker på hver av dem. Vi sier altså som Ole Brumm: Ja takk, begge deler.

For stor del av debatten har handlet om skjerm eller ikke skjerm. I for liten grad har fokuset vært på hvordan skjermen brukes.

Mye læring med digitale verktøy

Digital skriving og lesing er noe annet enn å sette strøm på blyanten eller boka. Vi ser ofte hvordan læring styrkes med digitale verktøy. Helt fra starten av 1. klasse kan elevene skape gode produkter selv om både finmotorikk og bokstavkunnskap er begrenset. Dette er særlig motiverende for mange av guttene. Leseopplæringen går raskere når iPaden uttaler bokstaven eleven skriver, og digital oppgaveløsning gir gjerne umiddelbar respons.

Redigering av tekst blir enklere, og skjermen styrker muligheten for kreativ tekstproduksjon med sammensatte uttrykksformer. Elever kan også jobbe sammen i samme dokument og få god skrive støtte underveis. Også skriftstørrelse og kontrast kan enkelt justeres. Lesing på skjerm gir unik mulighet til å få teksten opplest, noe som er særlig nyttig i fremmedspråk. Her kan også elevene snakke inn og sende opptaket til lærer. I musikkfaget kan digital musikkproduksjon gi

flotte resultater med enkle midler – og samtidig skape bredere musikkforståelse. Dessuten har matematikk mange kompetansemål som ikke kan nås og gjennomføres uten digitale hjelpemidler. På skjermen møter elevene aktive læreverker som kan oppdateres fortløpende.

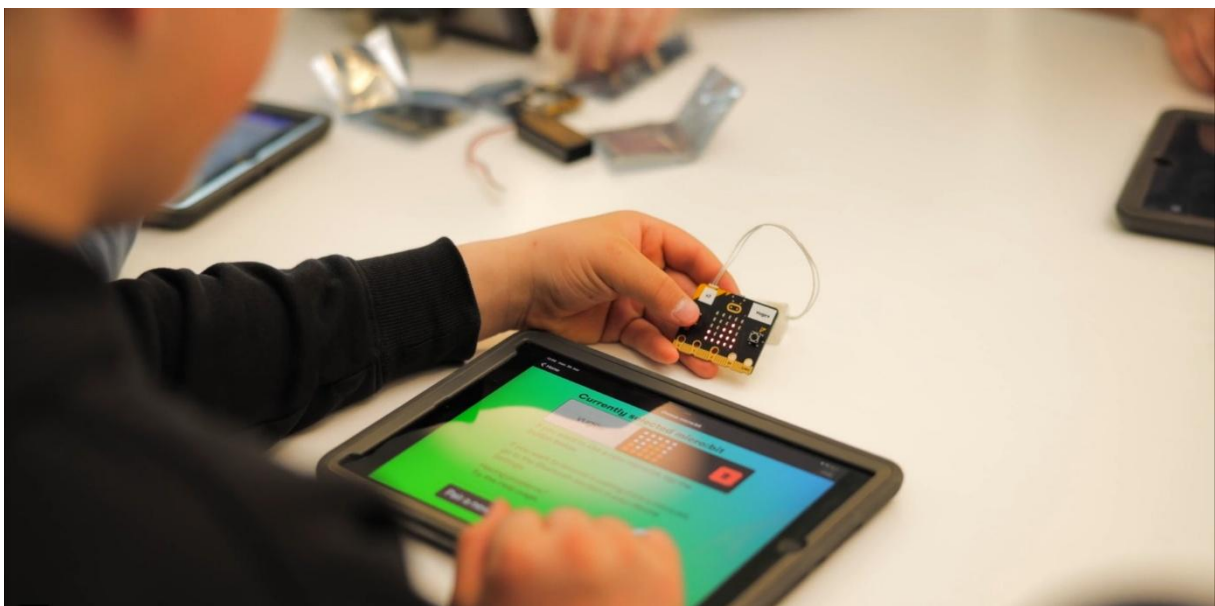
Mange skjermbaserte løsninger gjør det enklere å tilpasse opplæringen, også å strekke faglig sterke elever. Å få fagstoffet inn samtidig gjennom både øyne og ører kan styrke læringsutbyttet i alle funksjonsnivåer, ikke bare for lesesvake elever. Ved dysleksi og andre lærevansker er digitale

hjelpemidler ekstra viktig. Man kan også lese inn tekst eller enkeltord og få det omgjort til skrift. Med iPaden kan vi altså lese med ørene og skrive med munnen.

Galt å skyldre på skolen

Det er [stor forskjell på skjerm til læring og skjerm til underholdning](#), skriver lærer og barnevernspedagog Bolek Aleksandersson. Han har flere viktige momenter som også vi gjerne vil løfte fram:

All skjermtid er ikke lik. Å programmere med micro:bit i timen er ikke det samme som å skrolle gjennom TikTok til leggetid. Å bla på digitale kart for å utforske geografi, er noe annet enn å klikke seg gjennom reels på Instagram. Problemet oppstår ikke i skoletimen – det oppstår hjemme hvis barnet er på skjerm tre timer før leggetid og sovner med YouTube på telefonen. Når Helsedirektoratet [anbefaler maks 1-1,5 time med skjerm for underholdning](#) for barneskolebarn, handler det om skjerm på fritiden – ikke i undervisningen. Teknologien er tilgjengelig for elevene når det gir læringsverdi. Dette skjer med veiledning og retning. Skolen skal lære barna å bruke teknologien fornuftig som en verktøykasse til kreativ og nyttig bruk. Vi øver elevene på å bruke skjermene med hensikt, og kløkt.

Derfor tar kunnskapsministeren feil; Nordtun har bedt Utdanningsdirektoratet [vurdere konsekvensene av å ta bort digitale ferdigheter](#) som en av de fem grunnleggende ferdighetene for de yngste elevene. Hun påstår feilaktig at «det er få gode argumenter for å bruke digitale verktøy i undervisningen med barn som er 5–6 år gamle, eller for at grunnleggende digitale ferdigheter skal være nødvendig så tidlig i skoleløpet.» Derimot vil ministeren tilbake til den stigmatiserende praksisen ved at «de barna som av ulike grunner trenger digitale læremidler eller hjelpemidler i undervisningen, skal selvfølgelig fortsatt få det». Da politikerne i Nordre Follo prøvde seg på å fjerne skjermer fra begynneropplæringen, fikk de [massiv motbør fra et samlet rektorkorps](#).

*Skolen skal lære barna å bruke teknologien fornuftig
som en verktøykasse til kreativ og nyttig bruk.*

Det blir oftest galt – eller i hvert fall unyansert – å skyldte på skolen for at barna har for mye skjermtid. Hvem av oss kunne sagt til en arbeidsgiver at PC-en ikke kan brukes så mye på jobben; jeg har så mange nettaviser og TV-serier å se gjennom hjemme, at den totale skjermtiden blir for stor? Skoleskjermen er et arbeidsverktøy brukt for å styrke læring under veiledning og med tydelige læringsmål. Dette må få førsteprioritet i barnas skjermtid.

Ikke hodet i sanden

Men vi stikker ikke hodet i sanden i møte med utfordringene knyttet til skjermbruk. En av dem er at flere elever tar med seg sin holdning til skjerm som et underholdningsmedium når de skal løse en skoleoppgave. Skjermen kan bli en konsentrasjonstyv og en kjempestor godteskål som må reguleres hele tiden. [Skolens IKT-reglement](#) sier tydelig at "IKT-utstyret skal bare brukes til skoleoppgaver", men fristelsene, gjerne onlinespill, kan være få klikk unna. Dette krever at vi voksne er tett på situasjonen og konsekvente i møte med det. Blir slike fristelser for store, kan vi legge begrensninger på elevens iPad, enten som en skjermkode bare vi voksne kan, eller med et strengere nettfilter som kun tillater definerte nettsider. Vi jobber med å finne enda bedre og mer fleksible løsninger på slik nettfiltrering.

Når læreren går rundt og hjelper i klasserommet, kan det være vanskeligere å se hva elevene har gjort. Det er gjerne enklere i en skrivebok. I matematikk kan mye av læringsprosessen foregå i hodet uten at det går den læringsfremmende veien om notater. Vi ser også at noen leseoppdrag gir bedre utbytte på papir. iPaden har dessuten en mindre flate enn en bokside. Dermed kan det være vanskeligere å skaffe oversikt over stoffet.

Skolen har et velfungerende skolebibliotek. Vi benytter oss også jevnlig av tilbudene ved det kommunale folkebiblioteket. Dette kan stimulere til tradisjonell lesing. Vi bruker også fysiske læremidler i flere sammenhenger og trener på håndskrift også på ungdomstrinnet. I flere fag kan elevene i tilfeller der det er tjenlig, velge om de vil skrive på iPad eller i skrivebok.

Vi legger inn skjermpauser flere ganger i løpet av skoledagen.

Mobilene er innlåste hele dagen, og alle friminuttene er skjermfrie. På ungdomstrinnet kan elevene til og med få anmerkning om dette forbudet brytes. I stedet prøver vi å legge til rette for fysiske og/eller sosiale aktiviteter. I læringsaktiviteter uten individuelle skjermer påser vi at elevene legger bort iPadene. Og når de brukes, er vi bevisste på [hva som skaper god digital praksis](#).

Forstå skjermteksters egenart

Og om leseferdighetene har blitt svekket, mener noen eksperter at det ikke er noen grunn til panikk; [lesekondisen kan trenes opp](#). De hevder også at mye av årsaken til endringene er endret

lesemønster. Elevene leser mindre på fritiden og sjeldnere lange tekster. Samtidig har nettbasert lesing og chatting økt. Dette handler i stor grad om at skjermttekster har andre egenskaper enn papirtekster.

For å kunne gi god opplæring med skjerm må vi forstå skjermtteksters egenart. Anne Mangen ved Lesesenteret lister opp [tre kjennetegn ved skjermttekster](#):

- 1) Skjermttekster er *multimodale*. Det betyr at de er satt sammen av mange tegnsystemer, kanskje både tekst, bilder, farger, lyd og video. Derfor må vi være i stand til å skifte mellom flere lese måter på kort tid. Både dynamiske og statiske uttrykksmåter kombineres i uvanlig stor skala.
- 2) Skjermttekster har en ikke-lineær *hyperstruktur*. Vi får ikke tilgang til hele teksten på en gang. Dermed kan det være vanskelig å vite hvor i teksten vi egentlig befinner oss. Som en parodi på dette, har noen laget en morsom vri på <http://www.internetlastpage.com>. Hyperstrukturen gir store konsekvenser for måten vi leser på og kan nok få mye av skylda for at ikke bare elever, men også vi voksne, i større grad heller leser kortere tekster basert på sveiping og surfing.
- 3) Skjermttekster forutsetter *interaktivitet*. Vi forventer å kunne gjøre noe med en skjermttekst – klikking, tasting eller teksting. Barn og unge blir lett utålmodige hvis teksten har få eller uinteressante muligheter for interaktivitet. Mangen påpeker at den ene lese måten er verken bedre eller mer aktiv enn den andre, bare annerledes.

Hjem og skole-samarbeid også her

Vi har stor tro på et godt samarbeid mellom hjem og skole. Det trenger ikke innebære at vi tenker likt om alle forhold, men mer en gjensidig respekt for hverandres ståsted. God og konstruktiv dialog er drivkraften i dette samarbeidet, også når det gjelder skjermbruk. Vi har stor forståelse for den kampen mange opplever på hjemmebane om skjermtid, og drøfter gjerne med den enkelte om vi fra skolens side kan gjøre noe her. Samtidig oppmunttrer vi til at papirbøker blir flittig brukt i hjemmet, gjerne til høytlesing, men at også digitale fritidsaktiviteter blir anerkjent som verdifulle for barnet, riktignok i tilpasset doser. Fra skolens side skal vi fortsette med varierte læringressurser og -aktiviteter med barnets beste for øyet. Vi vil også jevnlig drøfte i kollegiet hvordan vi kan bruke skjermene hensiktsmessig.

La oss også ta med oss forsker Christer Hyggens moment om [ikke å krisemaksimere](#): «De aller fleste barn og unge glir ukomplisert over i det digitale og tilbake til den fysiske hverdagen», hevder han.